

ALEKSANDRA V. JOVANOVIĆ
Filološki fakultet u Beogradu

EMIGRANT A PORTRET

Hanif Kurejši, *Buda iz predgrada*, Beograd, Plato, 2001, 359

Živeti, grešiti, padati, trijumfovati, ponovo stvarati život iz života.
Dž. Džojs

Roman *Buda iz predgrada* predstavlja izuzetno uspelo debitantsko delo Hanifa Kurejšija koje se na srpskom jeziku, u veoma dobrom prevodu Đorda Tomića, pojavljuje nakon Kurejšijevе druge knjige *Crni album*. Oba ova romana govore o svetu emigrantskih kolonija u Engleskoj.

„Nema ničег provincijalnijeg od provincijalca koji se odriče sebe“, kaže Kurejšijev junak Karim Amir u romanu *Buda iz predgrada*. Karim je rođen u predgradu velikog grada iza kulisa blistave pozornice Londona u anglo-induskoj porodici. Često tokom detinjstva i najranijeg dečastva u siromašnoj četvrti Londona tragovi nekad moćne imperije, sa svojim tradicionalnim manifestacijama u svesti podanika bolno dodiruju njegovo „kolonijalno nesvesno“. Osim imena, Karima malo toga vezuje za nepoznatu praotadžbinu o kojoj gaji tek nejasnu predstavu stečenu na temelju očevih sećanja - idiličnih slika o otmeno usporenom aristokratskom životu, toliko drugačijem od života na dnu klasne lestvice u Engleskoj. Osim priča Haruna (oca), atmosferu žalosnog života u prošlosti stvaraju i pripovedanja ostalih Karimovih sunarodnika prinuđenih da zajedno podele teret emigrantskog bremena. Njihove nedoumice, patnje, nostalgija, poniženje društvene izopštenosti, kao i želja za uspehom i društvenom potvrdom, predstavljaju koordinate sveta indusko-pakistanske zajednice u jednom od južnih predgrada Londona o kojoj govori Hanif Kurejši u romanu *Buda iz predgrada*.

Brižljivo gradeći okvir priče, pisac nam predstavlja suvoparni i isprazni život u jednoj emigrantskoj koloniji iz predgrada koja je dvostruko marginalizovana - klasno, od strane bogatog društva u „centru“, koje u očima emigranata vodi neki zamišljeni, raskošan život pun uzbuđenja i sjajnih mogućnosti, i rasno, stavljanjem u opskurnu kategoriju „Pakiji“. Emigrantska priča ima dobro poznate lajtmotive - osujećenost, osećanje izneverenosti, ekonomsko i klasno propadanje, anonimnost u stranoj kulturi, i razdiruću sumnju u sopstvenu individualnu i društvenu vrednost i usvojene životne principe. Dramski potencijal ovog fiktivnog mikrokosmosa je velik

P R I K A Z I

100

- život u emigrantskoj zajednici radikalizuje problem opstanka individue u svetu, bez obzira da li je shvaćen kao fizičko preživljavanje, ili pak ekonomsko, socijalno ili duhovno bitisanje, odnosno napredovanje pojedinca. Iako emigrantska priča čini okosnicu radnje ovog romana, pisac neprestano podseća čitaoca da je emigrantski bol zapravo bol zbog društvene neuklopljenosti svakog čoveka, da je samo ogoljena slika opštih ljudskih stanja - razočarenja, pometenosti, očaja i „traganja za Svetim Gralom", kao metafore svih traganja. U ovom romanu egzistencijalnu zapitanost osećaju kako Indusi, tako i Englezi. Iako rečenicu sa početka ovog teksta izgovara adolescent iz emigrantske porodice, povod za ovakvo razmišljanje je pripadnica engleske zajednice.

Dok neki od likova u ovom romanu predstavljaju karikature određenih koncepata starih, odnosno novih nekritički prihvaćenih moralnih i vrednosnih diktata, odnosno tekovina jednog vremena i sredine, te u romanu služe da odrede istorijske koordinate romanesknog sveta ovog dela, nekoliko junaka doživljava sasvim individualnu transformaciju koju čitalac ima priliku da prati. Dinamika ove promene uslovljena je sposobnošću suočavanja sa spoznajom sopstvene posebnosti. Karim je, verovatno poput samog pisca ovog romana, „nova vrsta nastala ukrštanjem dveju drevnih kultura". Kao predstavnik nove generacije, snagu crpe iz prihvatanja svoje različitosti krstareći sa podjednakom vedrinom i lakoćom kroz prašumu adolescentskih muka, kao i rasnih, klasnih i ideoloških ograničenja i nametnutih pravila. Mada je Karimov otac Harun, Buda iz predgrada, „tema" ovog romana, koji je, u slavu različitosti prvi odbacio stereotipe i ograničenja prošlosti, pravi junak romana jeste Karim. Tek nova generacija, Karim i njegova drugarica Džamila, iz srodne emigrantske porodice, osvajaju krupnim koracima slobodu i individualnu spoznaju sveta. Harun trijumfuje u okviru poznatog sveta i sistema rasne podeljenosti odnosno sopstvenog, realnog ili fiktivnog svejedno, doživljava tog sveta u kome se uspeh meri stepenom prihvatanja u „onoj zajednici" (belaca), Karim i Džamila uspevaju da stvaraju autentične živote „sa belcima", izvan kategorije poređenja. Dok je Karim mešavina drevnih kultura, Džamila je istočnjačko ostrvo u zapadnom svetu koje je istovremeno svoje i deo svekolike ljudske prirode, faulsovska junakinja, „dragulj humanosti", zatvorena u sopstvenu dostatnost i u isti mah sposobna da upije svako ljudsko iskustvo. Rečju, za razliku od prve, druga generacija emigranata spremna je da pokaže da uklapanje u društvo u drugoj kulturnoj zajednici ne znači nužno odustajanje od sebe.

Atmosferu određenog istorijskog vremena, verovatno, šezdesetih godina prošlog veka, burnih vremena radikalnih rezova u društvu, sunovrata patrijarhalne porodice i vekovnih mitova o ljudskoj seksualnosti stvaraju i vešto upotrebljeni amblemi tog vremena - muzika Boba Dilana, Bitlsa, Stounsa, Pink Floyda, zatim romani - Džek Keruak, opsesija muzikom, drogom, novom modom zvoncara i cvetnih košulja i orijentalnom filozofijom, pružajući ujedno i društveni milje za glavnu temu Kurejšijevе psihološke problematizacije - duhovni opstanak individue u novom svetu. Patrijarhalna porodica rastače se pod pritiskom novoosvojene samosvesti pojedinca, okončava svoje pasivno tavorenje i uzmiče pred silovitim stupanjem novog pogleda na svet, ljubavnu zajednicu i način života. Mada su razlozi raspadanja pojedinih porodica u romanu različiti, svi akteri osećaju nesigurnost kao posledicu

fragmentarnosti nove vizije sveta, gubitak tla i uporišta u tradiciji, ukratko, nedoumice koje, začudo, ne pripadaju samo emigrantima. Tako Harun ima osećaj da čvrsto drži dizgine svoje sudbine u trenutku kad napušta porodicu i istrošenu vezu sa Karimovom majkom dok Amvar, njegov drug iz srećnog detinjstva u Indiji kukavički beži spiritualno, a zatim bukvalno iz života - od uloge druga, muža i oca, spoznavši svoj neuspeh u svakoj od njih. Tek sledeća generacija, koja se formirala kroz „novi duh vremena" odbaciće sasvim teret tradicionalnog načina mišljenja.

Sa distance od gotovo pola veka ove kategorije koje se mogu svrstati u „duh vremena" šezdesetih deluju pomalo suviše imperativno, suviše apsolutistički za savremeni ukus. Ali možda je univerzalna sudbina duhovnih smernica da ih jedno vreme odano sledi dok ih drugo jednostavno prepoznaje kao diktate ili samo staru modu. U svakom slučaju dok Čarlija (Karimovu prvu veliku ljubav), mladu glumicu Elenor (Karimovu ljubavnicu), režisera Pajka i njegovu ženu i još desetine bezimernih savremenika ovi diktati nose nasumice, poput struje udarajući o obale samo retki, autentični, ne gube identitet u toj razmeni sa životom. Karim i Džamila sposobni su da vide nove horizonte, sposobni su za okršaj, prihvatanje neizbežnog, bilo to nacionalno, tradicionalno ili patrijarhalno nasleđe i samim tim, za preobražaj-slobodu.

Kurejšijev junak korača kroz život smelo, sa podjednakom spremnošću na trijumf i očaj. Stoga hepiend Kurejšijevih romana deluje prirodno - kao optimizam koji potiče iz pozitivne energije pojedinca koji je obdaren iskonskom duhovnom snagom.

Mnogi slojevi značenja ovog romana, kao i granice žanrovskih kategorija koje pripovedanje dotiče u ovom delu nameću mnoga odredjenja njegovog sadržaja. Tako bi neki čitalac mogao primetiti da je roman zabavan, napet, duhovit, podsticajan, dok bi drugi rekao da je ozbiljan, psihološki vešto iznijansiran, zagonetan. Mnoštvo rešenja, kao i mnoštvo značenja uvek doprinose bogatstvu i značaju literarnog dela, a možda je, zapravo, najznačajnije primetiti da je ovaj roman vredan čitanja.